

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Lidelsens Vej

Citation: Dalgas, Ernesto: "Lidelsens Vej", i Dalgas, Ernesto: *Lidelsens Vej*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 287.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgalideval-shoot-idm139862323267696/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Lidelsens Vej

4. Fortolkning

Lidelsens Vej. En Selvbibliografi af en Afhøi er en dannelsesroman, hvori et menneskes liv i dets udstrækning ses »under ideene».

Fiktionen er som bekendt, at hovedpersonen, småstadskæmneren Salomon Simonsen, som ældre nedskriver sit livs erindringer og resultater for at erøblere et helhedssyn på sit hidtidige skæbneforløb. Da han har gjort det, da han er kommet fra barndommen frem til den skrivende nutid, og hans protokol løber ind i journalagtige og sammenfattende optegnelser, gennemløber han med hele sit væsen en ny udvikling, der fører ham frem til en sidste, omfattende og typisk indsigt, der fuldender hans liv og lader ham, det stræbende menneske, med Fausts ord prise øjeblikket, hvorefter han som forbilledet forlader livet.

Disse to etaper er i romanens komposition tydeligt markeret derved, at det sidste trin er udskilt som en særlig »Efterskrift».

Den erkendelsessammenhæng, hvori den erindrende Salomon ser sit liv, giver han principielt udtryk for, når han skriver:

Kun ved stadig at løbe Panden mod Væggen har Menneskeheden, ogsaa Videnskaben, naaet til at se Tingen, som den er, ærligt og ædrueligt. Og hvert Menneske gennemløber af sig selv den samme Udvikling. Den teologiske Illusion, den filosofiske Illusion bedaarer os. (...) Først med Manddommen lader vi Barnets Leg fare. (side 190f.)

Her opstilles for menneskeheden som for den enkelte en typisk udviklingsvej, hvis endemål, »at se Tingen, som den er», er manddommens gerning, og i forhold til hvilken de tidligere trin, »Barnets Leg», der deles i den teologiske og den filosofiske illusion, har været i og for sig. Denne anskuelse af menneskeåndens og videnskabens udvikling i tre trin parallelt med den enkeltes vækst, svarer ganske til den franske filosof Auguste Comtes klassiske positivistiske trestadielov. Dette ligger heller ikke romanen fjernt, idet Salomon tydeligt bekender sig til positivismen og med ventelig respekt omtaler såvel Comte som andre af positivismens tænkere.

Kan således *Lidelsens Vej* indtil efterskriften betegnes som en positivistisk dannelsesroman i den forstand, at trestadieloven udgør dens